

บทที่ ๑

ขอความเบื้องต้น

ในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ มักจะนำบทบัญญัติว่าด้วยกฎหมายการคลังเข้าบัญญัติไว้ด้วย ถ้าศึกษาประวัติความเป็นมาของระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ (Modern Democracy) ก็จะทำให้เห็นว่า วัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการมีระบอบการปกครองที่ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยโดยทางตัวแทน (representative Government) นั้นก็เพื่อให้มีผู้แทนราษฎรทำหน้าที่ในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน และให้ความเห็นชอบในการเก็บภาษี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของวิวัฒนาการของกฎหมายรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา^(๑) อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญจะนำบทบัญญัติของกฎหมายการคลังในส่วนที่เกี่ยวกับหลักการใหญ่ ๆ บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การทำงบประมาณประจำปีนั้นจะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อขออนุมัติจากรัฐสภา ส่วนบทบัญญัติที่เกี่ยวกับรายละเอียดนั้นมักจะตราเป็นกฎหมายในรูปของพระราชบัญญัติ ซึ่งก็จะแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญทุกฉบับก็ให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักการการจัดทำงบประมาณแผ่นดินดังกล่าว ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไป ก่อนที่จะกล่าวถึงกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยนั้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจในความหมายของ งบประมาณแผ่นดิน ลักษณะงบประมาณแผ่นดิน และศึกษาวิธีการงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยสังเขปเสียก่อน

(๑) Inter-Parliamentary Union, "Parliamentary Procedure in financial Matters", Parliaments, (London : Unwin Brothers Limited, 1962), pp. 203

๑.๑ ความหมายของงบประมาณแผ่นดิน

คำว่า "งบประมาณ" นั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง "บัญชีหรือจำนวนเงินที่รวมกำหนดรายรับรายจ่าย" (๒)

อย่างไรก็ดี ในทางวิชาการคตินั้น คำนี้มีความหมายกว้างขวางกว่า ความหมายในทางภาษาศาสตร์ กล่าวคือ "งบประมาณ" หมายถึง "แผนเบ็คเสร็จ (Comprehension plan) ซึ่งแสดงออกในรูปตัวเลขที่แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะรวมถึงการกะประมาณบริการ โครงการและกิจกรรมค่าใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุนแผนนั้น ในการดำเนินงานให้บรรลุความสำเร็จตามแผนนั้น จะต้องประกอบด้วยการดำเนินงาน ๓ ชั้น คือ (๑) การจัดเตรียม (๒) การอนุมัติ และ (๓) การบริหาร" (๓)

ในวิชาการคลังของรัฐบาล (Public Finance) คำว่า "งบประมาณ" ของรัฐบาล (Government Budget) หมายความรวมถึง งบประมาณของรัฐบาลกลาง (Central Government) งบประมาณของสหพันธรัฐ (Federal

(๒)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๘๓, (พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, กรุงเทพมหานคร : หน่วยจัดพิมพ์และจำหน่ายคำสนักดิ์ ๒๕๑๖), หน้า ๒๖๑

(๓)

Frank, P. Sherwood, "The budget as a tool of organization control", The Management Approach to Budgeting, (1 st ed : Brussels : International Institute of Administrative Science Co; 1954), p. 9

Government) งบประมาณของรัฐบาลมลรัฐ (State Government) และ
 งบประมาณของรัฐบาลท้องถิ่น หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (Local Government)

คำว่า "งบประมาณของรัฐบาลกลาง" นี้ ในกฎหมายไทยมักเรียกว่า
 "งบประมาณแผ่นดิน" ดังจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ
 ได้บัญญัติว่า "งบประมาณแผ่นดินประจำปี" ให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ^(๔) ซึ่ง
 หมายความว่า งบประมาณของรัฐบาลกลางจะต้องตราเป็นกฎหมาย

- (๔) (๑) "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๗๕", มาตรา ๓๗,
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๔๘, ตอนที่ ๕๒๘, ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕,
 หน้า ๕๔๒
- (๒) "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๘๘", มาตรา ๕๕,
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๖๓, ตอนที่ ๓๐, ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘,
 หน้า ๓๔๒
- (๓) "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๐", มาตรา ๖๓,
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๖๔, ตอนที่ ๕๓, (ฉบับพิเศษ), ลงวันที่ ๘
 พฤศจิกายน ๒๔๙๐, หน้า ๒๑
- (๔) "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๒", มาตรา ๑๒๖,
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๖๖, ตอนที่ ๑๗, (ฉบับพิเศษ), ลงวันที่ ๒๓
 มีนาคม ๒๔๙๒, หน้า ๕๔
- (๕) "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๕",
 มาตรา ๖๘, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๖๘, ตอนที่ ๑๕, (ฉบับพิเศษ),
 ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๙๕, หน้า ๒๐
- (๖) "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑", มาตรา ๑๒๓,
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๘๕ ตอนที่พิเศษ, (ฉบับพิเศษ), ลงวันที่ ๒๐
 มิถุนายน ๒๕๑๑, หน้า ๔๗

ดังนั้น คำว่า "งบประมาณแผ่นดิน" ที่จะกล่าวต่อไปในวิทยานิพนธ์นี้ จึงหมายถึง งบประมาณที่รัฐบาลกลางจัดทำขึ้นเสนอต่อรัฐสภา

๑.๒ ลักษณะงบประมาณแผ่นดิน

งบประมาณแผ่นดินนั้น เป็น เอกสารที่แสดงประมาณการรายจ่ายและรายได้ของรัฐบาลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมากเป็นระยะเวลาหนึ่งปี การประมาณยอดรวมรายรับรายจ่ายของแผ่นดินในเอกสารฉบับเดียวกัน เช่นนี้มีจุดประสงค์หลายประการ กล่าวคือ

- (๑) เพื่อเปรียบเทียบรายรับรายจ่ายของรัฐบาลว่าจะสมดุลกันหรือไม่
- (๒) เพื่อแสดงให้เห็นนโยบายการคลังของรัฐบาล
- (๓) เพื่อวางแผนทางในการดำเนินงานการงบประมาณที่จะเกิดผลแก่เศรษฐกิจของประเทศ และ
- (๔) เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมการใช้จ่ายของรัฐบาล

ดังนั้น หลักการเบื้องต้นของงบประมาณจึง เป็นการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ซึ่งแสดงออกในรูปตัวเลขที่แสดงโครงการหรือแผนงานที่รัฐบาลจะดำเนินการ แต่อย่างไรก็ดี โครงการหรือแผนงานที่รัฐบาลจะดำเนินการนั้นจะสมบูรณ์ถูกต้องตามกฎหมายก็โดยการอนุมัติงบประมาณของรัฐสภา การอนุมัติงบประมาณของรัฐสภามีผลเป็นการให้อำนาจรัฐบาลใช้จ่ายเงิน

อนึ่ง การอนุมัติงบประมาณโดยรัฐสภานั้น ประเทศส่วนมากไม่ถือว่าเป็นผลเป็นกฎหมาย ทั้งนี้เพราะเห็นว่าการอนุมัติรายจ่ายงบประมาณนั้นเป็นการให้อำนาจรัฐบาลใช้จ่ายเงิน มิใช่เป็นการก่อกองสิทธิหรือหน้าที่ของประชาชนทั่วไป แต่มีบางประเทศที่ถือว่า เมื่อรัฐสภาได้อนุมัติงบประมาณแล้ว งบประมาณนั้นก็จะมีผลเป็นกฎหมาย เช่น

ประเทศฝรั่งเศส สาธารณรัฐเยอรมัน สหภาพโซเวียตรัสเซีย และประเทศไทย^(๕)

๑.๓ วิธีการงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยในปัจจุบัน

วิธีการงบประมาณ (Budgetary procedure) หมายถึง กฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณ (Budget process) ซึ่งได้แก่ การจัดเตรียม การอนุมัติ และการบริหารงบประมาณ การควบคุมงบประมาณแผ่นดินในทางกฎหมายเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการควบคุมการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนในกระบวนการงบประมาณแผ่นดินตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้

โดยปกติ วิธีการงบประมาณของประเทศต่าง ๆ จะประกอบด้วยกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

- (๑) ลักษณะของงบประมาณ
- (๒) เอกสารงบประมาณ
- (๓) หน่วยงานงบประมาณกลาง
- (๔) ขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณ

สำหรับประเทศไทย วิธีการงบประมาณซึ่งประกอบด้วยกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวนี้ ได้นำมาตราไว้ในพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ.๒๕๐๒^(๖)

(๕)

Inter-Parliamentary Union, "The Nature of the Budget",
Parliaments, (London : Unwin Brothers Limited), pp. 204 - 206

(๖)

"พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๗๖,
ตอนที่ ๕๔, ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๒, หน้า ๒๔๖

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓^(๗) (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๑^(๘)
และแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๐๓ พ.ศ. ๒๕๑๕^(๙)

ต่อไปนี้จะได้อธิบายถึงวิธีการงบประมาณของประเทศไทยโดยสังเขป

๑.๓.๑ ลักษณะงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทย

๑.๓.๑.๑ ระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของงบประมาณ
งบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยเริ่มต้นในวันที่ ๑ ตุลาคม ของปีหนึ่ง และสิ้นสุด
ในวันที่ ๓๐ กันยายน ของปีถัดไป ระยะเวลาดังกล่าวเรียกว่า "ปีงบประมาณ"
(Fiscal year)^(๑๐) งบประมาณที่มีผลใช้บังคับในระยะเวลาดังกล่าวเรียกว่า

(๗) "พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๓",
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๗๗, ตอนที่ ๘๘, ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓,
หน้า ๘๘๒

(๘) "พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๑",
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๘๕, ตอนที่ ๑๐, ลงวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๑
หน้า ๒๙

(๙) "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๐๓ ที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีการ
งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๘๘, ตอนที่ ๑๓๘,
(ฉบับพิเศษ), ลงวันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕, หน้า ๑

(๑๐) ประเทศต่าง ๆ กำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของปีงบประมาณแตกต่างกัน
แต่อย่างไรก็ดี ประเทศส่วนมากมักจะกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นในวันที่ ๑ มกราคม
และสิ้นสุดในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ของปีเดียวกันนั้น ศึกษารายละเอียดได้จาก
Inter-Parliamentary Union, "Parliamentary Procedure in
Financial Matters", Parliaments, (London : Unwin Brothers
Limited, 1962), pp. 221 - 227

"งบประมาณประจำปี"

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะใช้จ่ายเงินนอกเหนือจากที่กำหนดในงบประมาณประจำปี และความจำเป็นดังกล่าวเกิดขึ้นในระหว่างปีงบประมาณ รัฐบาลก็อาจเสนองบประมาณต่อรัฐสภาในระหว่างปีงบประมาณนั้น ๆ ได้ งบประมาณดังกล่าวเรียกว่า "งบประมาณเพิ่มเติมประจำปี"

๑.๓.๑.๒ การจำแนกงบประมาณ งบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยก็เช่นเดียวกับงบประมาณของรัฐบาลทั้งหลายที่ประกอบด้วยรายรับและรายจ่าย ทั้งรายรับและรายจ่ายต่างก็จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

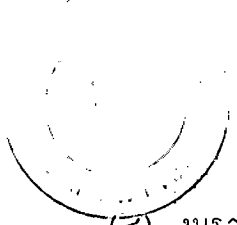
๑.๓.๑.๒.๑ การจำแนกรายรับ งบประมาณรายรับ หมายถึง จำนวนเงินที่รัฐบาลคาดว่าจะหามาได้เพื่อใช้จ่ายตามงบประมาณประจำปี หรืองบประมาณเพิ่มเติม ซึ่งจำแนกออกเป็น ๒ ประเภท คือ รายได้และเงินกู้

รายได้ (revenue) หมายถึง เงินทุกประเภทที่รัฐบาลจะหาได้ นอกจากเงินกู้ ในปัจจุบันนี้ได้มีการจำแนกรายได้ออกเป็น ๔ ประเภท หรือใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้คือ (๑) งบประมาณอากร (๒) งบประมาณขายสิ่งของและบริการ (๓) งบรัฐพาณิชย์ และ (๔) งบรายได้อื่น ๆ

(๑) งบประมาณอากร แยกออกเป็นภาษีทางตรง และภาษีทางอ้อม ภาษีทางตรงประกอบด้วยอากรขาเข้าออก ภาษีการขายทั่วไป ซึ่งรวมทั้งภาษีการค้าและอากรแสตมป์ ภาษีการขายเฉพาะ ภาษีดังลักษณะการอนุมัติ ภาษีดังลักษณะอื่น ค่าธรรมเนียมในการนำทองคำเข้า ค่าฟรีเมียมน้ำ

(๒) งบการขายสิ่งของและบริการประกอบด้วย ค่าบริการ ซึ่งรวมทั้งค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ค่าขายอสังหาริมทรัพย์ ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ หนังสือราชการ ของกลางที่ยึดได้ในคดีอาญาและค่าขายของเบ็ดเตล็ด

(๓) งบรายได้จากรัฐพาณิชย์ ประกอบด้วย ผลกำไรที่องค์การรัฐบาลและหน่วยงานธุรกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน เงินส่วนแบ่งจากธนาคารแห่งประเทศไทย และเงินปันผลจากบริษัทที่รัฐถือหุ้นส่วน



(๕) งบรายได้อื่น ๆ ประกอบด้วยเงินรับคืน และเงินเยนพิเศษ ค่าแสตมป์ฤชากรและค่าปรับ และรายได้เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ (๑๑) รายได้ประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งเข้าคลัง เพื่อใช้จ่ายในกิจการของรัฐบาลโดยทั่วไปหรือที่เรียกว่า รายได้แผ่นดิน

เงินกู้ (borrowing) เงินกู้ตามงบประมาณแผ่นดินหมายถึง เงินกู้ภายในประเทศ (domestic loan) เท่านั้น สำหรับเงินกู้จากภายนอกประเทศ (foreign loan) ไม่ว่าจะจากแหล่งใดและเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ (foreign aid) ไม่ว่าจะจากแหล่งใดนั้น มิได้นำมารวมเข้าไว้ในรายรับตามงบประมาณ การกู้เงินภายในประเทศนั้น รัฐบาลจะกู้เงินจากแหล่งต่าง ๆ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารพาณิชย์ และเอกชนอื่น

๑.๓.๑.๒.๒ การจำแนกรายจ่าย งบประมาณรายจ่ายจำแนกออกเป็น ๒ ลักษณะคือ งบประมาณรายจ่ายงบกลาง และงบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ

งบประมาณรายจ่ายงบกลาง หมายถึง งบประมาณรายจ่ายที่ตั้งไว้เป็นส่วนกลาง เพื่อให้สำนักงานงบประมาณและกระทรวงการคลังจัดสรรให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ โดยทั่วไปเบิกจ่ายได้ตามความจำเป็น (๑๒)

(๑๑) สำนักงานงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี, "ภาค ๑ งบประมาณการรายรับ", งบประมาณเพื่อความก้าวหน้า, งบประมาณแผ่นดิน ๒๕๑๖ โดยสังเขป, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๖), หน้า ๓ - ๔

(๑๒) สำนักงานงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี, "รายจ่ายงบกลาง", การจำแนกประเภทรายจ่ายตามงบประมาณ, (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, บางรุ้งเมือง ๒๕๑๔), หน้า ๑

ส่วนงบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจนั้น หมายถึง งบประมาณรายจ่ายที่จัดไว้เพื่อให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม (๑๓)

งบประมาณรายจ่ายงบกลางยังจำแนกออกเป็นรายการต่าง ๆ ตามที่จะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของแต่ละปี หรือกำหนดในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมแต่ละฉบับ ในปัจจุบันนี้ งบประมาณรายจ่ายงบกลางประกอบด้วยรายการหลักดังต่อไปนี้

(๑) เงินเบียดหัวค บำเหน็จบำนาญ หมายความว่า รายจ่ายที่จัดไว้เพื่อจ่ายเป็นเบียดหัวคนายทหารกองหนุน บำเหน็จบำนาญข้าราชการ เงินทดแทนข้าราชการพลเรือนวิสามัญ เงินบำเหน็จและเงินทำขวัญลูกจ้าง เงินเลี้ยงชีพผู้ประสพภัยเนื่องในการรบ และเงินสงเคราะห์ผู้ประสพภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการจากการปฏิบัติงานของชาติหรือจากการปฏิบัติความหน้าที่มนุษยธรรม (๑๔)

(๒) ค่าบริการขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย หมายความว่า รายจ่ายที่จัดไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายโทรศัพท์ของส่วนราชการต่าง ๆ โดยทั่วไป โดยไม่รวมค่าโทรศัพท์ทางไกล (๑๕)

(๓) ค่าโทรศัพท์คนเหมาจ่าย หมายความว่า รายจ่ายที่จัดไว้เพื่อจ่ายให้บริษัทไทยโทรศัพท์ จำกัด ในการให้บริการเพื่อเผยแพร่กิจกรรมของส่วนราชการ (๑๖)

(๑๓) เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓

(๑๔) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๑๕) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๑๖) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๔) คาบบริการไปรษณีย์ หมายความว่า รายจ่ายที่
ตั้งไว้จ่ายเป็นค่าเช่าบริการส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ในประเทศของส่วนราชการ (๑๗)

(๕) เงินช่วยเหลือราชการ หมายความว่า รายจ่าย
ที่ตั้งไว้เพื่อจ่ายเป็นค่าภาษีเงินใดที่รัฐบาลออกให้แก่ราชการ ถูกจ้างประจำและผู้ที่ได้รับ
เบี้ยหวัด หรือบำนาญ เงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา เงินค่าธรรมเนียม
การศึกษาของบุตรข้าราชการ ถูกจ้างประจำและผู้ที่ได้รับ เบี้ยหวัดหรือบำนาญ รวมตลอดถึง
เงินค่ารักษาพยาบาล ค่ามระเบียบว่าด้วยกาช่วยเหลือราชการผู้น้อย เกี่ยวแก่การ
รักษาพยาบาล ระเบียบว่าด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลข้าราชการผู้ได้รับ
อันตราย หรือการป่วยเจ็บเพราะเหตุปฏิบัติราชการในหน้าที่ หรือถูกประทุษร้าย
เพราะเหตุกระทำตามหน้าที่ ระเบียบว่าด้วยการรักษาพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วย
สงเคราะห์หมู่ประสลภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการจากการปฏิบัติงานของชาติ
หรือจากการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม และระเบียบการรักษาพยาบาลในท้องที่กันดาร (๑๘)

(๖) เงินเลื่อนขั้นและเลื่อนอันดับ เงินเดือนข้าราชการ
หมายความว่า รายจ่ายที่ตั้งไว้เพื่อจ่ายเป็นเงินเลื่อนขั้นหรือเลื่อนอันดับ เงินเดือน
ข้าราชการ เป็นบำเหน็จความดีความชอบประจำปี (๑๙)

(๗) เงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนิน
และคอนรับประมุขต่างประเทศ หมายความว่า รายจ่ายที่ตั้งไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการ
เสด็จพระราชดำเนินและการคอนรับประมุขต่างประเทศที่มาเยือนประเทศไทยเป็น
ทางการ และให้รวมถึงการเสด็จพระราชดำเนินในต่างจังหวัดและในต่างประเทศ
เป็นทางการด้วย (๒๐)

(๑๗) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๑๘) เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒

(๑๙) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๒๐) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๘) เงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ฝึกงาน คุงาน และการศึกษา ณ ต่างประเทศ หมายความว่า รายจ่ายที่ตั้งไว้เพื่อจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายของข้าราชการและลูกจ้างซึ่งไปฝึกงาน คุงาน และศึกษา ณ ต่างประเทศ (๒๑)

(๙) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเจรจาธุรกิจและการประชุมนานาชาติ หมายความว่า รายจ่ายที่ตั้งไว้เพื่อจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการ เดินทาง ไปราชการ เพื่อเจรจาธุรกิจหรือประชุมนานาชาติในต่างประเทศ และค่าใช้จ่ายในการ จัดประชุมนานาชาติภายในประเทศ (๒๒)

(๑๐) เงินสำรองจ่าย หมายความว่า รายจ่ายที่ตั้งไว้เพื่อจ่ายในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น (๒๓)

ส่วนงบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ยิงจำแนก เป็นประเภทต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

(๑) การจำแนกประเภทรายจ่ายตามหน่วยงาน งบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการจะจำแนกออกเป็นงบประมาณรายจ่ายของ กระทรวง ทบวง หรือส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง และงบประมาณรายจ่ายของกระทรวงหรือทบวงจำแนกออก เป็นงบประมาณรายจ่าย ของกรม หรือส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมในสังกัดกระทรวงหรือทบวงนั้น ๆ ตาม กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ส่วนงบประมาณรายจ่ายของรัฐวิสาหกิจ จำแนกตามรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งที่ไ้รับงบประมาณรายจ่าย

002701

(๒๑) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๒๒) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๒๓) เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

(๒) การจำแนกงบประมาณรายจ่ายตามวัตถุประสงค์ของการใช้จ่าย งบประมาณรายจ่ายของแต่ละกรมหรือส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม ยังจำแนกออกตามวัตถุประสงค์ของการใช้จ่ายออกเป็น ๑๐ ประเภทใหญ่ ๆ หรือเรียกในภาษางบประมาณว่า "หมวด" ดังนี้ หมวดเงินเดือน หมวดค่าจ้างประจำ หมวดค่าจ้างชั่วคราว หมวดค่าตอบแทน หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าวัสดุ หมวดค่าครุภัณฑ์ หมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง หมวดเงินอุดหนุน หมวดรายจ่ายอื่น (๒๔)

ส่วนงบประมาณของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งยังจำแนกออกตามหมวดรายจ่ายของส่วนราชการโดยอนุโลม

๑.๓.๒ เอกสารงบประมาณ

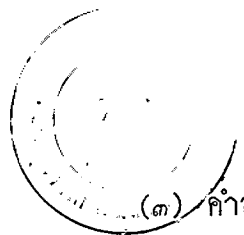
เอกสารงบประมาณ คือ เอกสารที่แสดงรายละเอียดของงบประมาณ ดังนั้นเอกสารงบประมาณจึงมีความสำคัญในแง่ที่ว่า รัฐสภา ซึ่งเป็นผู้อนุมัติงบประมาณและประชาชนผู้เสียภาษีอากร จะทราบได้จากเอกสารงบประมาณว่ารัฐบาลจะนำเงินภาษีอากรไปใช้จ่ายในทางใดบ้าง และจะเกิดผลคืออย่างไร ด้วยเหตุนี้วิธีการงบประมาณของทุกประเทศจึงกำหนดให้มีการจัดทำเอกสารงบประมาณขึ้น

ตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๘ (๒๕) ได้กำหนดให้รัฐบาลจัดทำเอกสารงบประมาณเพื่อเสนอต่อรัฐสภาดังต่อไปนี้

- (๑) คำแถลงประกอบงบประมาณแสดงฐานะและนโยบายการคลังและการเงิน สารสำคัญของงบประมาณและความสัมพันธ์ระหว่างรายรับและงบประมาณรายจ่ายที่ขอตั้ง
- (๒) รายรับรายจ่ายเปรียบเทียบระหว่างปีที่ล่วงมาแล้ว ปัจจุบันและปีที่ขอตั้งงบประมาณรายจ่าย

(๒๔) เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓

(๒๕) ภาคผนวก ก



- (๓) คำอธิบายเกี่ยวกับประมาณการรายรับ
- (๔) คำชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายที่ขอตั้ง
- (๕) รายงานเกี่ยวกับการเงินของรัฐวิสาหกิจ
- (๖) คำอธิบายเกี่ยวกับหนี้ของรัฐบาลทั้งที่มีอยู่แล้ว

ในปัจจุบันและที่เสนอขอเพิ่มเติม

- (๗) รายงานการรับจ่ายเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อนุมัติ

เพื่อช่วยราชการ

- (๘) ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ในปัจจุบัน การจัดทำงบประมาณประจำปี เสนอต่อรัฐสภานั้น รัฐบาลได้จัดทำเอกสารงบประมาณรวมทั้งสิ้น ๗ เล่ม แต่ละเล่มมีชื่อและสารสำคัญ ดังต่อไปนี้

(๑) เอกสารงบประมาณเล่มแรกมีชื่อว่า "เอกสารประกอบคำแถลงงบประมาณรายจ่าย" เป็นคำแถลงงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ..... (ปีที่เสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย) ของ นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลแถลงให้รัฐสภาทราบถึงหลักการการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี สารสำคัญหรือเป้าหมายของการจัดสรรเงินงบประมาณ พร้อมทั้งกำหนดแหล่งที่มาของรายรับตามรายการต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณรายรับและงบประมาณรายจ่ายที่ขอตั้ง เอกสารงบประมาณฉบับนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นคำชี้แจงโดยสรุปให้รัฐสภาเห็นเค้าโครงและโครงสร้างของงบประมาณรายจ่ายประจำปีขอตั้งอย่างย่อ

(๒) เอกสารฉบับต่อไปมีชื่อว่า "รายรับรายจ่ายเปรียบเทียบเอกสารงบประมาณฉบับที่ ๑" เป็นเอกสารแสดงให้รัฐสภาหรือประชาชนเห็นภาพงบประมาณรายจ่ายประจำปีขอตั้ง โดยการแสดงตารางตัวเลขเปรียบเทียบรายรับรายจ่ายในระหว่างปีที่ผ่านมาแล้ว ปีปัจจุบัน และปีขอตั้งงบประมาณ

(๓) เอกสารฉบับต่อไปมีชื่อว่า "ประมาณการรายรับ เอกสารงบประมาณฉบับที่ ๒" เป็นเอกสารแสดงงบประมาณการรายรับประจำปี

งบประมาณที่ขอตั้งงบประมาณรายจ่าย โดยจำแนกประเภทการรายรับออกตามงบ และหน่วยงาน พร้อมทั้งแสดงตัวเลขประเภทการรายไ้จริงและอัตราร้อยละเพิ่ม-ลด ของรายไ้จริง เปรียบเทียบในระหว่างปีงบประมาณที่ล่วงมาแล้ว ปีปัจจุบัน และปีที่ขอตั้งงบประมาณ

(๔) เอกสารฉบับต่อไปมีชื่อว่า "งบประมาณรายจ่าย เอกสารงบประมาณฉบับที่ ๓" เอกสารงบประมาณฉบับที่ ๓ นี้มีด้วยกันทั้งหมดประมาณ ๗ เล่ม เป็นเอกสารรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายงบกลาง และรายจ่าย ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงแผนงาน งาน โครงการ ของกระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจที่จะทำในปีที่ขอตั้งงบประมาณรายจ่าย เอกสารงบประมาณฉบับนี้สามารถให้รัฐสภาหรือประชาชนทราบว่า ในปีงบประมาณ รายจ่ายที่ขอตั้งนั้น กระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ มีแผนงาน งาน และโครงการอย่างไร

(๕) เอกสารฉบับต่อไปมีชื่อว่า "งบประมาณรายจ่าย เอกสารงบประมาณฉบับที่ ๔" เป็นเอกสารงบประมาณฉบับที่ ๔ ซึ่งแสดงรายละเอียด งบประมาณรายจ่ายประจำปีขอตั้ง โดยจำแนกรายจ่ายออกตามหน่วยงาน ลักษณะงาน แผนงาน งานและโครงการ และเป็นเอกสารงบประมาณฉบับคู่มือรหัส(๒๖)

(๖) เอกสารฉบับต่อไปมีชื่อว่า "รายงานการคลัง เอกสารงบประมาณฉบับที่ ๕" เป็นเอกสารแสดงฐานะการเงินของแผ่นดินในช่วง ระยะเวลาต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่รายงาน ประเทศมีฐานะการเงิน

(๒๖) สำนักงบประมาณจะกำหนดตัวเลขหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รหัส ให้แก่ส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ โดยจำแนกตามหน่วยงาน ลักษณะงาน แผนงาน งานและโครงการ เพื่อความสะดวกแก่กระทรวงการคลังในการคำนวณงบประมาณรายจ่าย ของแต่ละปี โดยนำเลขรหัสดังกล่าวเข้าเครื่องคำนวณด้วยเครื่องจักรคอมพิวเตอร์

อย่างไร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ประกอบการพิจารณาของรัฐสภาในการอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่ยกตั้ง

(๗) เอกสารงบประมาณฉบับสุดท้ายมีชื่อว่า "ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. (ปีที่ขอกตั้งงบประมาณรายจ่าย)"

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นส่วนหนึ่งของงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งหมายความว่า เมื่อรัฐสภาเห็นชอบกับงบประมาณแผ่นดินประจำปีที่รัฐบาลเสนอแล้วก็จะต้องอนุมัติให้ประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเป็นกฎหมาย ซึ่งมีผลเป็นการให้อำนาจรัฐบาลใช้จ่ายเงินได้ในแต่ละปี^(๒๗) ดังนั้นงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยจึงมีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับงบประมาณรายจ่าย ส่วนรายรับซึ่งประกอบด้วยรายได้และเงินกู้ก็มีกฎหมายให้อำนาจรัฐบาลจัดเก็บรายได้และเงินกู้ต่างหากจากพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย เช่น ประมวลรัษฎากรและพระราชบัญญัติพิภคัตตราภาษีศุลกากรให้ฝ่ายรัฐบาลจัดเก็บภาษีอากรประเภทใหญ่ ๆ ได้โดยไม่ต้องขออนุมัติรัฐสภาเป็นปี ๆ ไป ส่วนการกู้เงินมาใช้จ่ายตามงบประมาณนั้น พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณก็ได้ให้อำนาจรัฐบาลกู้เงินมาใช้จ่ายได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายวิธีการงบประมาณได้บัญญัติไว้

(๒๗)

พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๔ วรรคแรก ได้ให้ความหมายของคำว่างงบประมาณรายจ่าย หมายความว่า จำนวนเงินอย่างสูงที่อนุญาตให้จ่ายหรือถอนผูกพันได้ตามวัตถุประสงค์และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

๑.๓.๓ หน่วยงานงบประมาณกลาง (Central Budget Office)

หน่วยงานงบประมาณกลาง (Central Budget Office)

คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาและปรับปรุงการบริหารงานของรัฐ รวมทั้งการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณ^(๒๘) (Budget process)

การจัดเตรียมงบประมาณนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ดังจะไดกล่าวโดยละเอียดในข้อ ๑.๓.๔ ต่อไป แต่ในทางปฏิบัตินั้น การจัดเตรียมงบประมาณจะกระทำโดยหน่วยงานงบประมาณกลาง (Central Budget Office) ซึ่งเรื่องนี้มีหลักปฏิบัติที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ กล่าวคือ โดยทั่วไปประเทศที่มีการปกครองในระบอบประธานาธิบดีจะกำหนดให้หน่วยงานงบประมาณกลางขึ้นตรงต่อประธานาธิบดีซึ่งเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร ส่วนประเทศที่มีการปกครองในระบอบรัฐสภานั้น หน่วยงานงบประมาณกลางจะอยู่ในสังกัดกระทรวงการคลัง

ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๒ หน่วยงานงบประมาณกลางของประเทศไทย คือ ส่วนการงบประมาณ สังกัดในกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง^(๒๙) และนับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งเป็นปีที่ได้มีการปฏิรูประบบงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยครั้งสำคัญนั้น ได้จัดตั้งสำนักงบประมาณขึ้นเป็นส่วนราชการ มีฐานะเป็นกรม ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี^(๓๐) เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานงบประมาณกลาง และต่อมา

(๒๘)

Jesse Burkhead, "Central Budget Office", Government budgeting,

(8 th ed; New York : John Wiley & Sons, Inc; 1967), p. 278

(๒๙)

"พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการในกรมบัญชีกลาง", ราชกิจจานุเบกษา,

เล่ม ๗๕, ตอนที่ ๑๓, ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๑, หน้า ๗๒

(๓๐)

"พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี", ราชกิจจานุเบกษา,

เล่ม ๗๖, (ฉบับพิเศษ) ตอนที่ ๒๔, ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๒

หน้า ๑

กฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีในปัจจุบันได้แก่ ประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ข้อ ๓ กำหนดให้สำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ ราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี กิจกรรมเกี่ยวกับการทำงานประมาณ แนวนดิน และข้อ ๔ (๓) กำหนดให้สำนักงบประมาณเป็นส่วนราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี^(๓๑)

เมื่อได้จัดตั้งสำนักงบประมาณขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ นั้น ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงบประมาณเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ มีฐานะ เทียบเท่าปลัดกระทรวง^(๓๒) แต่ตั้งแต่ในวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๐๘ นั้น กฎหมาย ได้กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงบประมาณเป็นข้าราชการ- การเมือง^(๓๓) และต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๗ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ลงมติรับหลักการให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงบประมาณมีฐานะเป็น

(๓๑) "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๘๘, ตอนที่ ๑๔๕, (ฉบับพิเศษ), ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕, หน้า ๓๘

(๓๒) "พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๒", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๗๖, ตอนที่ ๒๔, (ฉบับพิเศษ), ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒, หน้า ๑

(๓๓) (๑) "พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๘", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๘๓, ตอนที่ ๘, ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๘

(๒) "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๘๘, ตอนที่ ๑๔๕, (ฉบับพิเศษ), ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๕, หน้า ๖๒

ข้าราชการพลเรือนสามัญ^(๓๔) ดังนั้นในปัจจุบันนี้สำนักงานประมาณจึงเป็นส่วนราชการ
สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีผู้อำนวยการซึ่งมีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเป็น
ผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ

ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ
วิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๖^(๓๕) ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

- (๑) จัดทำงบประมาณ
- (๒) อนุมัติเงินประจำงวด
- (๓) อนุมัติโอน เปลี่ยนแปลงรายการ

๑.๓.๓.๑ จัดทำงบประมาณ พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณแผนก
พ.ศ. ๒๕๐๒ กำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำ
งบประมาณดังนี้คือ

๑.๓.๓.๑.๑ เรียกให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ เสนอประมาณการ
รายรับและรายจ่ายตามแบบและหลักเกณฑ์พร้อมควมรายละเอียดยกตามที่ยู่อำนวยการ
สำนักงานประมาณกำหนด^(๓๖)

๑.๓.๓.๑.๒ วิเคราะห์งบประมาณของส่วนราชการ^(๓๗)

(๓๔) ซึ่งจะประกาศใช้เป็นกฎหมายในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

(๓๕) ภาคผนวก ก

(๓๖) ภาคผนวก ก มาตรา ๖ (๑)

(๓๗) ภาคผนวก ก มาตรา ๖ (๒)

๑.๓.๓.๑.๓ อาจพิจารณาตั้งงบประมาณให้แก่ส่วนราชการหรือ
รัฐวิสาหกิจที่ไม่ยื่นงบประมาณประจำปีภายในกำหนดเวลา (๓๘)

๑.๓.๓.๑.๔ จัดทำและเสนองบประมาณประจำปีต่อนายกรัฐมนตรี
เพื่อคณะรัฐมนตรี เสนอต่อรัฐสภา เป็นเวลาอย่างน้อยสอง เดือนก่อนวัน เริ่มปีงบประมาณ (๓๙)

๑.๓.๓.๑.๕ เรียกให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ เสนอขอเท็จจริง
ตามที่เห็นสมควร และมีอำนาจ เชาตวรจสรรพสมุค บัญชี เอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ
ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ (๔๐)

๑.๓.๓.๑.๖ กำหนดระเบียบการใช้จ่ายที่กำหนดไว้ในแต่ละ
รายการ (๔๑)

๑.๓.๓.๑.๗ กำหนดวิธีการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม (๔๒)

๑.๓.๓.๑.๘ กำหนดหลัก เกณฑ์และ เงื่อนไขโดยอนุมัตินายกรัฐมนตรี
ให้ใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณที่ล่วงแล้วไปพลางก่อน ในเมื่อพระราช-
บัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีออกใช้ไม่ทัน (๔๓)

(๓๘)

ภาคผนวก ก มาตรา ๑๓ วรรค ๓

(๓๙)

ภาคผนวก ก มาตรา ๑๕

(๔๐)

ภาคผนวก ก มาตรา ๗

(๔๑)

ภาคผนวก ก มาตรา ๒๐

(๔๒)

ภาคผนวก ก มาตรา ๑๗ วรรคสุดท้าย

(๔๓)

ภาคผนวก ก มาตรา ๑๖

๑.๓.๓.๒ อนุมัติเงินประจำงวด พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ กำหนดใ้ญ่อำนาจการสำนักงบประมาณเมื่ออำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการอนุมัติเงินประจำงวด ดังนี้คือ

๑.๓.๓.๒.๑ กำหนดระยะเวลาขอเงินประจำงวด (๔๔)

๑.๓.๓.๒.๒ วิเคราะห์การจ่ายเงินของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ (๔๕)

๑.๓.๓.๒.๓ กำหนด เพิ่ม หรือลดเงินประจำงวดตามความจำเป็นของการปฏิบัติงานและตามกำลังเงินของแผ่นดิน (๔๖)

๑.๓.๓.๒.๔ จัดสรรรายจ่ายรายการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในงบกลางให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ เบิกจ่ายโดยตรง หรือ เบิกจ่ายในรายการต่าง ๆ ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจนั้น ๆ ตามความจำเป็น (๔๗)

๑.๓.๓.๓ อนุญาตโอนเปลี่ยนแปลงรายการ พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ กำหนดใ้ญ่อำนาจการสำนักงบประมาณเมื่ออำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการอนุญาตโอนเปลี่ยนแปลงรายการ

๑.๓.๓.๓.๑ อนุญาตโอนหรือนำรายจ่ายที่กำหนดไว้ในรายการใดสำหรับส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือตามพระราชบัญญัติโอนเงินงบประมาณ

(๔๔)

ภาคผนวก ก มาตรา ๖ (๔)

(๔๕)

ภาคผนวก ก มาตรา ๖ (๒)

(๔๖)

ภาคผนวก ก มาตรา ๖ (๓)

(๔๗)

ภาคผนวก ก มาตรา ๑๕ วรรคสอง

รายจ่ายไปใช้ในรายการอื่นได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีโครงการที่เป็นผลให้เพิ่มรายจ่ายประเภทเงินราชการลับหรือเป็นงานหรือโครงการใหม่^(๔๘)

๑.๓.๓.๓.๒ อนุญาตโดยอนุมัติจากนายกรัฐมนตรีโอนรายจ่ายงบกลางรายการใดรายการหนึ่งไปเพิ่มรายการอื่น ๆ ในงบเดียวกัน^(๔๙)

๑.๓.๔ ขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทย

พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดวิธีการงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทย ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการงบประมาณแผ่นดินไว้ดังนี้คือ

- (๑) การจัดทำงบประมาณ (budget preparation)
- (๒) การอนุมัติงบประมาณ (budget adoption)
- (๓) การบริหารงบประมาณ (budget execution)

การจัดเตรียมงบประมาณนั้นไม่ว่าจะเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประธานาธิบดีหรือระบอบรัฐสภาก็ตามถือว่าเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหาร กล่าวคือสำหรับการจัดทำงบประมาณของรัฐบาลในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประธานาธิบดีนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานาธิบดีซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร ส่วนการจัดเตรียมงบประมาณของรัฐบาลในประเทศที่มีการปกครองระบอบรัฐสภานั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี

(๔๘)

ภาคผนวก ก มาตรา ๑๘ วรรคแรก

(๔๙)

ภาคผนวก ก มาตรา ๑๘ วรรคสุดท้าย

๑.๓.๔.๑ การจัดเตรียมงบประมาณ การจัดเตรียมงบประมาณของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรี แต่ในทางปฏิบัติที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการจัดเตรียมงบประมาณคือ นายกรัฐมนตรี ซึ่งมีอำนาจควบคุมการตั้งรายรับและรายจ่ายตามงบประมาณในฐานะเป็นผู้อยู่บังคับบัญชาของผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ

การจัดเตรียมงบประมาณประจำปี เริ่มขึ้นในต้นปีงบประมาณของทุกปี (๕๐) โดยสำนักงานงบประมาณแจ้งให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เสนอแผนงาน งาน และโครงการต่าง ๆ (๕๑) ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณถัดไป พร้อมทั้งประมาณการรายจ่ายที่จะขอตั้ง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ เป็นต้นไป สำนักงานงบประมาณจะพิจารณากำหนดวงเงินงบประมาณ (Ceiling) โดยพิจารณารายจ่ายที่ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ขอตั้งมา เปรียบเทียบกับรายได้ที่คาดว่าจะเก็บได้ในปีงบประมาณถัดไป ประกอบกับภาวะการณ์เศรษฐกิจและการคลังของประเทศโดยทั่วไป ในการนี้ สำนักงานงบประมาณจะปรึกษารื้อหรือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนด

(๕๐) ปีงบประมาณของประเทศไทย เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ของปีหนึ่ง และสิ้นสุดในวันที่ ๓๐ กันยายน ของปีถัดไป และให้ในปี พ.ศ. ที่ถัดไปนั้นเป็นชื่อสำหรับปีงบประมาณ

(๕๑) แผนงานแยกละเอียดออกไป เป็นงานหรือโครงการ งาน หมายถึง กิจกรรมที่ปฏิบัติต่อเนื่องกันจนเป็นการประจำ ส่วนโครงการ หมายถึง กิจกรรมที่มีระยะเวลาสิ้นสุด ซึ่งต่อมาบางทีโครงการอาจกลายเป็นงานไปเสียก็ได้ ถ้าส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจจำเป็นต้องปฏิบัติเป็นประจำ หรืออาจยกเลิกไปเสียก็ได้

นโยบายเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ คือ กระทรวงการคลัง สถาปนา—
เศรษฐกิจแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อใดที่กำหนดวงเงินงบประมาณ
ประจำปีแล้ว ก็จะนำเสนอ นายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณา เสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป
โดยปกติคณะรัฐมนตรีจะมีมติอนุมัติยกเงินงบประมาณในปลายเดือนกุมภาพันธ์
ต่อจากนั้น สำนักงบประมาณจะพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายที่ขอตั้ง
ร่วมกับส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง การเตรียมงบประมาณในขั้นนี้จะมีการ
พิจารณาแผนงาน งานและโครงการต่าง ๆ โดยละเอียดและมีการคัดทอนหรือเพิ่มเติม
งบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจตามลำดับความสำคัญและความ
จำเป็นของการดำเนินงาน เพื่อให้งบประมาณรายจ่ายอยู่ในวงเงินที่ได้รับอนุมัติ
จากคณะรัฐมนตรี ในเวลาเดียวกันนี้ สำนักงบประมาณจะได้พิจารณารายละเอียด
เกี่ยวกับรายรับของรัฐบาล ซึ่งได้แก่รายได้และเงินกู้ยืม

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมเป็นต้นไป สำนักงบประมาณจะได้ลงมือจัดทำเอกสาร
งบประมาณ เมื่อการจัดทำเอกสารงบประมาณเสร็จสิ้นลงแล้ว สำนักงบประมาณจะ
เสนองบประมาณประจำปีต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อขอความเห็นชอบ ซึ่งตามปกติคณะรัฐมนตรี
จะมีมติในประมาณกลางเดือนกรกฎาคมให้นำเสนอรัฐสภา^(๕๒)

๑.๓.๔.๒ การอนุมัติงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณเป็นอำนาจของ
รัฐสภา การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย เป็นไปตามวิธีการพิจารณา
กฎหมายอื่น ๆ ของรัฐสภา กล่าวคือ เมื่อรัฐสภาได้รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้ว ก็จะตั้งคณะกรรมการวิสามัญของสภาคณะหนึ่ง

(๕๒)

สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี, "งบประมาณของประเทศไทย",
สารานุกรมไทย, ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ตอนที่ ๑๓๑, งาว-งัว, พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๕๐๘, หน้า ๔๓๐๖ - ๔๓๐๗

เพื่อแปรรูป (พิจารณาแก้ไข) คณะกรรมาธิการดังกล่าวประกอบด้วยสมาชิกสภา ฯ และบุคคลภายนอกซึ่งโดยปกติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะได้รับเลือกให้เป็น ประธานคณะกรรมาธิการ วิสามัญ และจะมีเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของสำนักงานงบประมาณเป็น กรรมาธิการ วิสามัญร่วมอยู่ด้วย ในการแปรรูปร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีนั้น คณะกรรมาธิการ วิสามัญมีอำนาจแต่เฉพาะคัดทอนรายจ่ายซึ่งมีใ้ช้รายจ่าย ตามข้อผูกพัน^(๕๓) เท่านั้น คณะกรรมาธิการ วิสามัญไม่มีอำนาจที่จะเพิ่มเติมรายจ่าย ทั้งนี้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมปรึกษาของรัฐสภาทุกฉบับ การจำกัดอำนาจในการ พิจารณาการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินของรัฐสภานั้น ประเทศต่าง ๆ ส่วนมาก มักจะมีกฎหรือข้อบังคับจำกัดอำนาจไว้ เหตุผลของการจำกัดอำนาจของรัฐสภานั้น สืบเนื่องมาจากแต่เดิมรัฐสภามีอำนาจในการควบคุมการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดิน ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๑ (ข้อความเบื้องต้น) แต่ในระยะต่อมาปรากฏว่ารัฐสภา เป็นผู้ใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย ดังนั้นในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ส่วนมาก หรือแม้แต่ ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดก็มักจะมีกฎหรือข้อบังคับจำกัดอำนาจในการพิจารณา การใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินของรัฐสภาไว้ แต่อย่างไรก็ดี มีบางประเทศ เช่น ประเทศสหภาพโซเวียต ไม่มีกฎหรือข้อบังคับดังกล่าวแต่ประการใดเลย^(๕๔)

(๕๓) ใช้จ่ายตามข้อผูกพันหมายถึง ใช้จ่ายดังต่อไปนี้คือ (๑) เงินส่งใช้คนเงินกู้ (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้ (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

(๕๔)

Inter-Parliamentary Union, "Parliamentary Procedure in financial Matters", Parliaments, (London : Unwin Brother Limited, 1962), pp. 203

เมื่อการแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเสร็จสิ้นลงแล้ว คณะกรรมาธิการก็จะเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อรัฐสภา ตามปกติแล้วรัฐสภาจะอนุมัติให้ประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นกฎหมาย ในราวกลางเดือนกันยายน คือ ๑๕ วัน ก่อนวันเริ่มต้นของปีงบประมาณถัดไป อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีไม่สามารถประกาศใช้ได้ทันก่อนเริ่มปีงบประมาณ รัฐบาลมีอำนาจที่จะใช้จ่ายเงินตามงบประมาณประจำปีเก่าไปพลางก่อนได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณกำหนดโดยอนุมัตินายกรัฐมนตรี^(๕๕)

๑.๓.๔.๓ การบริหารงบประมาณ การบริหารงบประมาณประกอบด้วย การบริหารรายรับและการบริหารรายจ่าย

การบริหารรายรับประกอบด้วยการบริหาร เงินกู้และ รายได้ของรัฐบาล รายได้ของรัฐบาลซึ่งได้แก่ภาษีอากร รายได้จากการขายสิ่งของและบริการ รายได้จากการรัฐพาณิชย์ และรายได้อื่น ๆ การกู้เงินมาใช้จ่ายตามงบประมาณนั้น เป็นอำนาจของกระทรวงการคลังโดยเฉพาะ การกู้เงินของกระทรวงการคลัง ในกรณีดังกล่าวอาจกระทำได้โดยการออกพันธบัตรเงินกู้ ทั่วเงินคลัง หรือตราสารอื่น ๆ แต่โดยปกติกระทรวงการคลังจะกู้เงินโดยออกพันธบัตรเงินกู้ ส่วนการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลนั้นเป็นอำนาจของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ แต่รายได้ประเภทภาษีอากรนั้น ส่วนใหญ่กระทรวงการคลังเป็นผู้จัดเก็บ เงินรายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดเก็บได้นี้จะต้องนำส่งเข้าบัญชีเงินฝากของกระทรวงการคลัง ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย (บัญชีเงินคลังบัญชีที่ ๑) หรือนำส่งคลังจังหวัดหรือคลังอำเภอ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้มีข้อยกเว้นสำหรับเงินรายได้บางประเภทที่มีกฎหมายกำหนดว่าไม่ต้องนำส่งคลัง

(๕๕) สำนักงานงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี, "งบประมาณของประเทศไทย",

สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ตอนที่ ๑๓๑, งาม-งัว, พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๕๐๘, หน้า ๔๒๐๗ - ๔๒๐๘

เช่น เงินบำรุงการศึกษา เงินทุนหมุนเวียน เป็นต้น สำหรับคลังจังหวัดหรือคลังอำเภอ นั้นจะเก็บรักษาเงินไว้ได้ไม่เกินจำนวนที่กระทรวงการคลังกำหนด ถ้ามีเงินเกินจำนวนที่ได้รับอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ จะต้องนำส่วนที่เกินส่งเข้าบัญชีเงินฝากของกระทรวงการคลังที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ในการรับและส่งเงินเข้าคลังนั้น ส่วนราชการต่าง ๆ จะต้องจัดทำบัญชีตามแบบที่กระทรวงการคลังกำหนด

การบริหารรายจ่ายดำเนินไปเป็นชั้น ๆ ดังนี้ เมื่อพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีประกาศใช้แล้ว ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ จะต้องขออนุมัติเงินประจำงวดต่อผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เงินประจำงวดคือ ส่วนหนึ่งของงบประมาณรายจ่ายที่แบ่งสรรให้จ่ายหรือใ้ยกอหนี้ผูกพันในระยะหนึ่ง ในปัจจุบันนี้สำนักงานงบประมาณแบ่งงวดเงินออกเป็น ๓ งวด ๆ ละ ๔ เดือน เมื่อได้รับอนุมัติเงินประจำงวดแล้ว หัวหน้าส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ จะกอหนี้ผูกพันงบประมาณรายจ่ายโดยทำสัญญาจ้างทำของหรือซื้อทรัพย์สิน บรรจุข้าราชการหรือสิ่งจ้างลูกจ้าง เมื่อใกล้จะถึงเวลาจ่ายเงินแล้ว ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจในส่วนกลางจะต้องยื่นฎีกาเบิกเงินต่อกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง สำหรับส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจในส่วนภูมิภาค จะต้องยื่นฎีกาเบิกเงินต่อคลังจังหวัดหรือคลังอำเภอซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง สำหรับส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจในส่วนภูมิภาค จะต้องยื่นฎีกาเบิกเงินต่อคลังจังหวัดหรือคลังอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมบัญชีกลางในส่วนภูมิภาค การเบิกจ่ายเงินงบประมาณในส่วนภูมิภาคนั้น ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจจะต้องขอให้กรมบัญชีกลางโอนเงินงบประมาณไปตั้งจ่าย ณ คลังจังหวัดหรือคลังอำเภอด้วย เงินดังกล่าวเรียกว่า "เงินจัดสรร" ทั้งนี้มีข้อยกเว้นสำหรับการเบิกจ่ายเงินเดือนของส่วนราชการต่าง ๆ นอกจากกระทรวงกลาโหมและกรมตำรวจ และการเบิกจ่ายเงินเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ สำหรับการเบิกจ่ายในส่วนกลางนั้น เมื่อกรมบัญชีกลางได้ตรวจสอบฎีกาถูกต้องแล้วจะอนุมัติฎีกาและแจ้งให้ธนาคารแห่งประเทศไทยจ่ายเงิน (บัญชีเงินคงคลังบัญชีที่ ๒) เข้าบัญชีเงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ

ผู้เบิกโดยตรง^(๕๖) สำหรับการ เบิกจ่ายเงินในส่วนภูมิภาคนั้น เมื่อคลังจังหวัดหรือคลังอำเภอไต่ตรวจสอบฎีกาถูกต้องแล้วจะอนุมัติฎีกาและคูวาราชการจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากคูวาราชการจังหวัดจะเป็นผู้ส่งจ่ายเงิน ซึ่งโดยปกติคลังจังหวัดหรือคลังอำเภอจะจ่ายเงินสาคให้แกส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจผู้เบิก เมื่อส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจได้รับเงินมาแล้วก็จะชำระหนี้แก่เจ้าหน้าที่ต่อไป^(๕๗)

อนึ่ง การจัดเตรียมงบประมาณและการบริหารงบประมาณของประเทศไทยตามกฎหมายนั้นอยู่ในความควบคุมของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

(๕๖) ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๘ การ เบิกจ่ายในส่วนกลางนั้น เมื่อกรมบัญชีกลางไต่ตรวจสอบฎีกาถูกต้องแล้วจะอนุมัติฎีกาและส่งฎีกาให้กรมธนารักษ์ออกเช็คส่งจ่ายเงินจากบัญชีเงินคงคลัง บัญชีที่ ๒ ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งวิธีนี้กระทรวงการคลังเห็นว่า การรับเงินจากคลังตามระเบียบการ เบิกจ่ายเงินจากคลัง โดยการรับเช็คจากกรมธนารักษ์นั้นไม่สะดวกและรวดเร็วเท่าที่ควร เพราะผู้เบิกต้องคอยติดตามสอบถามและเมื่อได้รับเช็คจากกรมธนารักษ์แล้ว ต้องนำเช็คนั้นไปขอรับหรือนำฝากเข้าบัญชีเงินฝากของส่วนราชการนั้น ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งก่อนจะจ่ายเงินต่อไปได้ ดังนั้นจึงได้เปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติในเรื่องนี้เสียใหม่

(๕๗) สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี, "งบประมาณของประเทศไทย", สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ตอนที่ ๑๓๑, งาว-งัว. พศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๘, หน้า ๒๒๐๘ - ๒๒๑๐

สรุป

วิธีการงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทย เริ่มต้นด้วยการจัดเตรียม งบประมาณ กล่าวคือ กำหนดงบประมาณรายจ่ายและงบประมาณรายรับ โดย พิจารณาตามฐานะการเงินของประเทศโดยฝ่ายบริหารคือ รัฐบาล แล้วจึงถึง ขั้นที่สอง การอนุมัติงบประมาณ ซึ่งได้แก่การพิจารณาปรึกษาของคณะมนตรี โดยฝ่าย นิติบัญญัติคือ รัฐสภา เพื่อออกเป็นกฎหมายใช้บังคับ แล้วจึงถึงขั้นที่สาม คือ การ บริหารงบประมาณ ซึ่งมีการรับจ่ายเงินตามที่ปรากฏรายละเอียดในงบประมาณ ขั้นการบริหารงบประมาณนี้จะตกอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ วิธีการงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทยตามที่กล่าวไว้ในบทนี้ เป็นวิธีการงบประมาณที่ได้รับการแก้ไข ปรับปรุงให้เจริญก้าวหน้าดังเท่าที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดี แม้ในขณะนี้ก็ยังมีผู้คิดค้นหาวิธีที่ดีขึ้นต่อไป ทั้งนี้เพราะ ไม่ว่าประเทศใด ๆ ก็เห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิธีการงบประมาณแล้วว่า สามารถที่จะควบคุมการรับ การ เก็บรักษาและการใช้จ่ายเงินของแผ่นดินให้เป็น ระเบียบเรียบร้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

อนึ่ง เมื่อได้ทราบความหมายและวิธีการงบประมาณแผ่นดินของประเทศไทย แล้ว ในบทต่อไปจะได้อธิบายถึงการควบคุมงบประมาณในทางกฎหมายที่จะกระทำใน แต่ละขั้นตอนของวิธีการงบประมาณต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย